

راه جدید، نگاه تحولی

ما در عصری زندگی می‌کنیم که دانش در کمتر از ۵ سال دو برابر می‌شود و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۲۰ روند دو برابرسازی دانش به هر ۷۳ روز خواهد رسید. دیگر می‌توان انتظار داشت که پیش‌بینی نیازهای اطلاعاتی آینده فرد به راحتی امکان‌پذیر باشد. جوامع بسیار در حال تغییر از یک مدل صنعتی به یک جامعه‌ی آموزشی است. این تغییرات نیازمند آموزشی است که بتواند افرادی با آگاهی‌های کافی، مهارت‌های حل مسئله، فرایندهای شناختی، قابلیت‌های هوشی و عادت‌های ذهنی ضروری برای درگیر شدن در زندگی آماده کند. در این راستا، روند آموزش و فکر و اندیشه از راه‌های مختلف، به زبان‌های مختلف، استفاده از دانش خودی و دانش دیگران کلید کار است.

خانم **دکتر مفیدی**، سردبیر مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستان و استاد دانشگاه علامه طباطبائی به عنوان افتتاح جلسه با ذکر این مهم افزود: «و البته نمی‌شود به راحتی پیش‌بینی کرد که چه مسائلی پیش خواهد

با تحول مهربان باشیم

بررسی وضعیت موجود آموزش زبان خارجی در مراکز پیش‌دبستانی با حضور کارشناسان

گزارش: اصغر ندیری
عکس‌ها: رضا بهرامی

اشاره

گفته می‌شود مغز انسان بین چهارمین تا هشتمین ماه‌های نخست زندگی، به هر صدایی از زبان مادری، یک نرون اختصاص می‌دهد.

اگر زبان دوم یا سوم نیز به وسیله‌ی کودک شنیده شود، همین وضعیت عصبی تشکیل خواهد شد. با توجه به توان کودکان برای یادگیری زبان مادری و زبان دوم و اهمیت این آموزش‌ها، زوایه‌ی نگاه از جنبه‌ی لوکس و غیرضروری بودن فراگیری زبان خارجی، به سمت این که نیاز روز است، تغییر می‌کند.

خانم دکتر مفیدی و کارشناسان مجله‌ی «رشد آموزش پیش‌دبستانی» نیز به دلیل توجه خاص به این موضوع و با هدف شفاف‌سازی بعضی ابهامات پیرامون آموزش زبان‌های خارجی در آموزش پیش‌دبستانی، نشست صمیمی و کاربردی را با حضور تعدادی از متخصصان آموزش زبان‌های خارجی و استادان دانشگاه برگزار کردند. مهمانان این جلسه عبارت بودند از: **عفت هدایتی**، مدیر مرکز پیش‌دبستانی ایران مهر؛ **جهان‌دخت رزمی‌پور**، کارشناس زبان اسپانیایی؛ **شهرزاد اسفندیاری** مربی زبان انگلیسی و از کانون زبان ایران آقای **سعید عظیمی**، سردبیر مجلات ILLI و خانم دکتر **شهین واعظی**؛ **سعیده حبیب‌زاده**، مدیر آموزشگاه و کارشناس کنترل کیفی آموزش زبان مرکز پیش‌دبستانی رشد؛ **آرزو رضایی**، مدرس زبان کودک و نوجوان؛ **فریده عصاره**، کارشناس دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی و عضو کارشناسی مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی؛ **دکتر مرجان گودرزی**، صاحب‌نظر در رشد و بهداشت کودک و البته به عنوان نماینده‌ی والدین؛ و تنی چند از مربیان.

در ادامه نظر خوانندگان را به مشروح گفت‌وگوهای این جلسه جلب می‌کنیم.

هستیم. می‌دانیم که این دوره، حساس و زمان‌باندگی است. هر چه در آن شکل بگیرد دوام می‌یابد و تغییر آن دشوار است. طبق این یافته، باید ببینیم کدام ترجیح دارد: شکل و شیوه‌ی آموزش رسمی یا غیررسمی؟ و این که چه کسی آموزش دهد؟

همه‌ی ما می‌دانیم که شکل‌گیری مهارت‌های زبانی در سیر تحول آموزش‌ها حاصل می‌شود و البته ارکان شنیداری و دیداری در این مسیر جایگاه خاص خود را دارند. تحقیقات زیادی در این زمینه در جهان و کشور ما انجام شده‌اند که نشان می‌دهند، بین بچه‌هایی که در دوره‌ی پیش‌دبستان تجارب آموزشی زبان خارجی را داشته‌اند، با آن‌ها که این تجربه را نداشته‌اند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با دقت در نتیجه‌ی این تحقیقات و تفاوت‌ها، می‌توان به رشد شناختی کودک، قدرت حل مسئله، تصمیم‌گیری و چندان‌دیشی او که همان خلاقیت است، کمک رساند. به ویژه پارهای متغیرهای تحقیقی روشن می‌کنند که کودکان این مراکز در زبان آموزش و دوره‌های تحصیلی بعدی پیشرفت بهتری دارند.

این همان نگاه مهربان و تحولی است. همه‌ی می‌دانیم زبان وسیله‌ی ارتباطی با دیگران است و نه لزوماً تسلط بر اندیشه‌های دیگران.»

سردبیر مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی افزود: «و باز هم در سخنان امام خمینی (ره) داریم که می‌فرماید: یادگیری هر زبان دیگر، در واقع فرایندی برای ساخته شدن است و نه خودباختگی و نوعی واردات بی‌معنا نیست و نگاه لوکس به یادگیری زبان نداشته باشیم.»

با این نگرش به نظر می‌آید که بعد از انقلاب اسلامی، تحولی چشم‌گیر در یادگیری زبان‌های دیگر داشته‌ایم. البته مدتی به سکوت گذشت، اما بعد سرعتی یافت که شاهد آن هستیم.

و اما زبان در آموزش پیش‌دبستانی داستانی معصومانه و آغازی کند دارد و هنوز نگرش‌های مبهم، غریب و متفاوت به آن وجود دارد. به همین دلیل، وضعیت آموزش فعلی در این دوره پایدار نیست. این جلسه نگاهی دارد به کارهای ما به عنوان کسانی که با بچه‌ها کار می‌کنیم و درگیر آموزش و برنامه‌ریزی

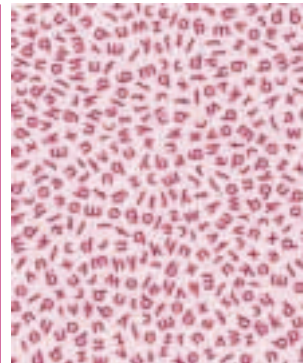
آمد. بسیاری جوامع در سیر تحولی خود تغییر جهت به سوی صنعت داشته‌اند اما با همه‌ی این‌ها باز می‌بینیم سمت و سوی اصلی به آموزش تمایل داشته است.

در هر حال، روند آموزش زبان و یادگیری آن هم سیر تحولی خود را دارد و نمی‌تواند از اتفاقاتی که به سرعت در اطراف ما رخ می‌دهند، دور بماند. از طرف دیگر، ما در آموزه‌های دینی خود نیز سفارش به تحول یا طلب علم را داریم: «طَلَبُ الْعِلْمِ وَ لَوْ بِالصَّيْنِ.» و این یعنی لزوم کسب و یادگیری دانش از هر جا ممکن است. لذا فراگیری زبان خارجی هم مهم است به شرطی که راه جدیدی پیش روی ما باشد.

از زبان حضرت امام خمینی (ره) نیز سخنی زیبا در مورد یادگیری زبان داشته‌ایم که به عقیده‌ی من نگاه تحولی، اندیشمندانه، مهربان و به دور از تعصب ایشان را نسبت به آموزش و یادگیری زبان خارجی به خوبی نشان می‌دهد. ایشان فرموده‌اند: یادگیری زبان‌های دیگر منعی ندارد، مشروط بر این که یادگیری هر زبان در جهت توسعه‌ی اندیشه و افکار انسانی و فرهنگی مورد استفاده باشد.

در همین ارتباط، سؤال‌های زیر از طرف دفتر مجله در این میزگرد مطرح خواهد شد که دوستان کارشناس و متخصص، بنا بر تجربه و یا خاطرات علمی و شخصی خود، می‌توانند به آن‌ها پاسخ دهند:

- وضعیت موجود زبان‌های خارجی - البته با توجه به فراوانی زبان انگلیسی - در حال حاضر در کشور چگونه است؟
- مؤسسات آموزش زبان چه هدف‌ها یا شیوه‌هایی دارند؟
- مدرسان کودک چه ویژگی‌هایی باید داشته باشند؟
- والدین درباره‌ی تأثیر این آموزش‌ها بر فرزندان و پیشرفت یادگیری آن‌ها چه فکر می‌کنند؟
- محتوای فعلی چه وضعیت یا مشکلاتی دارد؟
- نحوه‌ی تداخل آموزش زبان انگلیسی با آموزش‌های زبان فارسی در آموزش پیش دبستانی چگونه است؟»

وضعیت موجود

پس از سخنان دکتر مفیدی، **اسفندیاری**، مربی و مدرس زبان از «مرکز پیش دبستانی ایران مهر»، درباره‌ی وضعیت موجود آموزش زبان انگلیسی یا خارجی در آن واحد گفت: «ما در مرکز خود کتاب خاصی برای آموزش نداریم. محیط کوچک مرکز ما طوری است که کودک در آن، برای ایجاد ارتباط هنگام ناهار یا بازی و فعالیت‌های دیگر، زیر نظر مربی به زبان خارجی تکلم می‌کند. آن‌جا با کسی فارسی صحبت نمی‌شود.

کودک به حرف‌های ما به زبان اسپانیایی یا انگلیسی در موقعیت خاص گوش می‌دهد و در واقع در قالب رفتار، اهداف آموزشی محقق می‌شوند.
اظهارنظر اولیا نیز نشان می‌دهد که

دکتر مفیدی:

آموزش زبان در دوره‌ی پیش دبستانی داستان معصومانه و آغازی کند دارد و هنوز نگرش‌های مبهم، غریب و متفاوت به آن وجود دارد. به همین دلیل، وضعیت آموزش فعلی در این دوره پایدار نیست

کودک با این شیوه در یادگیری زبان پیشرفت داشته است و هنگام بازی یا غذا خوردن، هرچند با اشتباه، دارد صحبت می‌کند.»

زبان اسپانیایی

دکتر مفیدی با توجه به این که مرکز پیش دبستانی ایران مهر زبان اسپانیایی را

هم در برنامه‌های آموزشی خود گنجانده است از **رزمی پور** می‌پرسد: «کشش بچه‌ها در آموختن این زبان تا چه حد است و چه مشکلاتی ممکن است وجود داشته باشد؟»
مدرس زبان اسپانیایی به این اشاره می‌کند که ابتدا فکر می‌کردم چون این زبان در ایران ناشناخته است، از آن استقبال نمی‌شود. اما مدیر واحد با پشتیبانی‌های خود من را به کار دلگرم کرد. رزمی پور

می‌گوید: «کار ما در این مرکز پیش دبستانی، به صورت چرخشی است. گویی که کانال رسانه را عوض کنند. ابتدا برای بچه‌ها غریب بود و پدر و مادرها می‌آمدند و انتقاد خود را حتی با نگاه ابراز می‌داشتند. مدتی که گذشت، دیدیم این شیوه و انتقال مفاهیم جواب می‌دهد. بچه‌ها بدون نگرانی و خجالت - برخلاف بزرگ‌ترها - منظورشان را می‌فهمانند. آن‌ها فکر می‌کنند ما فارسی نمی‌دانیم و مجبورند به اسپانیایی یا انگلیسی تکلم کنند.»

کانون زبان ایران

دکتر مفیدی، ضمن اشاره به نقش حمایتگر مدیریت واحد و رضایت والدین در فراگیری موفقیت‌آمیز زبانی مثل اسپانیایی، از کارشناسان «کانون زبان ایران» نیز درباره‌ی شکل و میزان این رضایت پرسید و این که این سطح خشنودی مرهون چه چیزهای دیگری است.

دکتر واعظی وضعیت موجود و

نوع کار را در کانون زبان ایران تشریح کرد و گفت: «کانون برای آموزش زبان

رزمی پور:

بچه‌ها بدون نگرانی و خجالت - برخلاف بزرگ‌ترها - منظورشان را می‌فهمانند. آن‌ها فکر می‌کنند ما فارسی نمی‌دانیم و مجبورند به اسپانیایی یا انگلیسی تکلم کنند

پیش دبستانی برنامه‌ای ندارد. تمام فعالیت‌ها از دوره‌ی دبستان شروع می‌شوند. اما در ارتباط با وضعیت آموزش باید بگوییم، در واقع برنامه‌های موجود منظم نیستند و پراکنده‌کاری بسیار است. این پراکندگی است که باعث سرگردانی خانواده‌ها می‌شود. نبود استاندارد، پاسخ‌گوی مخاطب نیست و نارضایتی ایجاد می‌کند.»

دکتر واعظی به سؤال دیگر نشست

سلسله اعصاب نسبت به برخی آواها بی طرف هستند. بنابراین در سنین زیر شش سال، آن‌ها آمادگی خوبی برای آموزش دارند. دنیا هم به این سمت رفته است که می‌گوید: علاوه بر زبان مادری، باید یک یا دو زبان دیگر را در سنین خردسالی به کودکان آموزش داد. اما مهم شکل و شیوه‌ی این آموزش‌هاست. اصولاً آموزش زبان باید به شکل فراگیری باشد و نه یادگیری. چون انسان با یک نظام فراگیری زبان به دنیا می‌آید. همان‌طور که زبان مادری را در محیط و بدون آموزش مستقیم یاد می‌گیرد، برای آموزش زبان خارجی هم بهتر است فرصت‌هایی برای کودکان در نظر گرفته

به کودکان، چنین می‌گوید: «این نبود نظام آموزشی روشن که در آموزش‌های پیش‌دبستانی زبان هم دیده می‌شود، به هر کسی اجازه داده است که خود را در سطح آموزش دهنده ببیند و فکر کند این آموزش، دانش زبانی چندانی نمی‌خواهد. به نظر من اگر اهداف زبان‌آموزی انگلیسی یا هر زبان دیگری در دوره‌ی پیش از دبستان به خوبی محقق شود و برنامه‌ها تداوم داشته باشند، مشکلی پیش نمی‌آید. ولی متأسفانه، برنامه‌ها تداوم ندارند و دوباره کاری می‌شود. مثلاً پسر من دو سال در مهد کودک زبان خوانده و در دوره‌ی یکسال پیش از دبستان

درباره‌ی کیفیت آموزش زبان مادری و تشابه آن با آموزش زبان خارجی گفت: «در این زمینه باید به رشد شناختی و پارامترهای کیفی توجه کرد و دقت کنیم این راهکارها به شیوه‌های آموزش زبان مادری نزدیک شوند.»

دکتر مفیدی با بیان این نکته که ما در زمینه‌ی آموزش زبان خارجی به آموزش نظام‌مند نیاز داریم از آقای عظیمی هم دلیل آشفستگی را پرسید. این کارشناس کانون زبان ایران گفت: «من در آموزش پیش‌دبستان تجربه‌ی شخصی دارم. البته برای آموزش و یادگیری زبان انگلیسی نوعی تمایل جهانی وجود دارد. در واقع دو میلیارد نفر از مردم جهان درگیر یادگیری آن هستند. نوک پیکان این حرکت کودکان‌اند. یعنی اولیا می‌خواهند فرزندانشان این زبان را بیاموزند. اما چون تحقیقات زیادی در این زمینه از سوی مراجع ذیربط و حتی دانشگاه‌ها نشده، آشفستگی و مشکلاتی پیش آمده است.»

دکتر مفیدی در ادامه‌ی سخنان سعید عظیمی می‌افزاید: «تحقیقات در حقیقت ساختارها را به ما نشان می‌دهند. متأسفانه نتایج همین مقدار اندک پژوهش‌هایی نیز که صورت گرفته، وارد چرخه‌ی عمل نشده است.»

این‌جا آرزو رضایی نیز وارد بحث می‌شود و از نابسامانی تحقیقات می‌گوید و از والدینی که نمی‌دانند چرا فرزندشان را به چنین کلاس‌هایی می‌فرستند او می‌گوید: «اگر درباره‌ی بالارفتن قدرت خلاقیت کودکان شرکت‌کننده در این کلاس‌ها به اولیا توضیحاتی داده شود، آن‌ها آگاهانه و هدفمندتر فرزند خود را به کلاس زبان خواهند فرستاد.»

سردبیر مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی، می‌افزاید: «نیاز است نگرش علمی وجود داشته باشد تا جای چشم و هم‌چشمی را بگیرد.»

خانم دکتر گودرزی به عنوان صاحب‌نظر و نماینده‌ی والدین نیز درباره‌ی نبود برنامه‌ی پیش‌طراحی شده در آموزش زبان خارجی

هدایت:

کار کردن در این زمینه سخت است. مگر چند نفر از افرادی که به همکاری دعوت می‌شوند، دارای تخصص پیش‌دبستانی هستند؟ نباید کودکی را از کودک گرفت

شود که کودک در معرض داده‌های زبانی غیرمستقیم قرار گیرد.»

این کارشناس، شیوه‌ی آموزش زبان هنگام بازی یا موقعیت‌های جمعی را مناسب دانست. در این هنگام دکتر مفیدی به خانم عصاره گفت: «پس به نظر می‌آید شما با توجه به تجربه‌تان در آموزش دو زبانه‌ها، مشکل را در سبک و شیوه‌ی آموزش می‌بینید؟» عصاره پاسخ داد: «بله. زبان یک نظام و شامل صرف و نحو، تکیه‌ها، جمله‌ها و رفتارهای معنادار است، اما بعضی‌ها آن را در قالب واژه یاد می‌دهند که اصولی نیست.»

قدرت یادگیری کودک

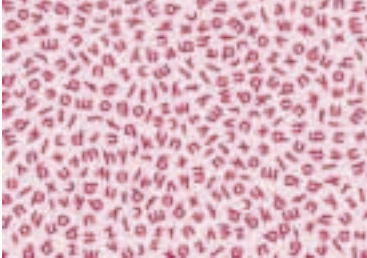
گفته می‌شود هر چه به سن تولد نزدیک شویم، قدرت یادگیری بیشتر می‌شود. خانم هدایتی درباره‌ی قدرت یادگیری کودکان می‌گوید: «تحقیقات نشان داده است کودک

نیز دوباره همان‌ها را آموزش دیده است که نوعی دوباره کاری است. راهکار مناسب این است که برنامه‌ها هدفمند پیش بروند و کودکان تلفظ و فهم درستی پیدا کنند.

انعطاف مغزی در آموزش دو زبان

گویا نابسامانی در آموزش زبان خارجی بسیار است. با این حال دیده می‌شود که در بعضی مراکز حتی دو یا چند زبان خارجی تعلیم داده می‌شود.

فریده عصاره نیز با تأکید بر بخش‌هایی از سخنان پیش گفته شده، به انعطاف مغزی و ارتباط دو نیم‌کره‌ی مغز در کودک اشاره می‌کند و این که در نتیجه‌ی آن، یادگیری مؤثرتری اتفاق می‌افتد. وی در این زمینه ادامه می‌دهد: «در سنین پایین، ماهیچه‌های گویایی کودکان شکل نگرفته و گوش و

دکتر گودروزی: اگر اهداف زبان آموزی انگلیسی یا هر زبان دیگری در دوره‌ی پیش از دبستان به خوبی محقق شود و برنامه‌ها تداوم داشته باشند، مشکلی پیش نمی‌آید

در جواب دکتر مفیدی اظهار داشت و افزود: «در این سن کودک هر چه بیاموزد، در ذهنش می‌ماند. مدرس یا مربی باید اطلاعات ویژه‌ای داشته باشد و اصطلاحات و تلفظ صحیح را خوب بداند. از طرف دیگر لازم است که او زبان ویژه‌ی ارتباط با کودک را نیز بداند. فضا و محیط باید شاد و کودکانه باشد و حتی ظاهر مدرس و مربی باید متفاوت و مهربان باشد.»

دکتر مفیدی در هدایت بحث، بر فضای شاد تأکید کرد و افزود: «آیا نباید در این روند به

تجهیزات و داشتن لوازم خاص عنایت داشت؟ آیا مثل آموزش علوم، سازمان‌دهی خاصی برای آموزش زبان نباید وجود داشته باشد؟»

خانم اسفندیاری گفت: «همان‌طور که

هوشمندی کودک در این سنین، قابلیت‌های او راه را برای شروع کار باز می‌کند. ما در مورد فرزندمان از چندماهگی آموزش زبان انگلیسی را شروع کردیم و به نتیجه‌ی خوب هم رسیدیم. وقتی کودک زبان دوم را یاد می‌گیرد، قطعاً در هوش او نیز تأثیر می‌گذارد. فرزندم بعد از چند سال به یادگیری زبان فرانسه هم علاقه‌مند شد.»

دکتر مفیدی دلیل این علاقه‌مندی را پرسید و او گفت: «چون همسرم در کنار تدریس زبان انگلیسی مشغول یادگیری زبان فرانسه هم بود، این علاقه و تمایل خود به خود به وجود آمد. زیرا او انگلیسی را یاد گرفته و هوش زبانی‌اش خوب شده بود و به تدریس برای آموختن زبان سوم هم آمادگی پیدا کرد.»

سردبیر مجله‌ی رشد پیش‌دبستانی افزود: «دقیقاً باید ببینیم چه شیوه‌ای باید به کار گرفته شود تا کوشش ایجاد کند. اگر آگاهی ما از زبان بیشتر باشد، به همان نسبت هم انتقال آن راحت‌تر می‌شود. چون مسئله ایجاد ارتباط و گشودن دریچه‌ی نو است، والدین باید به این موضوع بها بدهند.»

استاد دانشگاه علامه طباطبایی، با توجه به تمرین والدین با کودک، به این سؤال اشاره کرد که: «آموزش دهندگان کودک باید چه ویژگی‌هایی داشته باشند؟ آیا هر کسی حق

عظیمی: برای آموزش و یادگیری زبان انگلیسی نوعی تمایل جهانی وجود دارد. در واقع دو میلیارد نفر از مردم جهان درگیر یادگیری آن هستند. نوک پیکان این حرکت کودکانند

دارد وارد این حوزه شود؟»

«مدرس باید در آن رشته دانش ویژه‌ای داشته باشد.» این جمله‌ی بود که آرزو رضایی

تا شش سالگی، پنج و حتی هفت زبان را می‌تواند یاد بگیرد. لیکن در این امر تمرکز مهم است. کودک در این سن بیش از ۲۰ دقیقه نمی‌تواند تمرکز داشته باشد.

بنابراین محرکه‌های ما در این کار، شعرخوانی، بازی و تقویت ذهن کودک است تا فضای ایجاد شده به زبان مورد نظر، توان ذهنی، اجتماعی، عاطفی و جسمی کودک را رشد دهد. البته ضروری است، همان‌قدر که همکاران ما برنامه‌ی درسی فارسی را با کیفیت اجرا می‌کنند، مسئولان آموزش زبان‌های خارجی نیز با همان کیفیت، روند آموزشی را پیش ببرند.»

برقراری ارتباط

دکتر مفیدی اهداف آموزشی را از کارشناسان کانون زبان پرسید. به زعم وی، با این‌که در کانون زبان برنامه‌ای برای پیش‌دبستانی‌ها تدارک دیده نشده است، اما نگاه و تجربه‌های آن‌ها اهمیت دارد.

دکتر واعظی در مورد اهداف کانون، علی‌رغم نداشتن دوره‌ی پیش‌دبستانی آموزش زبان انگلیسی یا خارجی در کانون، گفت: «طبعاً اهداف کانون برقراری ارتباط در پی آموزش زبان است. اما آن‌چه مهم است، ایجاد ارتباط شفاهی و شنیداری در نتیجه‌ی آموزش‌های دیداری و شنیداری است. نمود کار ما هم نشان می‌دهد، بچه‌هایی که در تحصیل موفق بوده‌اند، دوره‌های کانون را گذرانده‌اند. فکر می‌کنم آموزش اثرگذار پیش از دبستان، با محاوره‌ی همراه بازی و مطالعه به دست می‌آید.»

دکتر مفیدی در تکمیل سخنان واعظی، نگاه مهربان و صمیمی در آموزش‌ها را از ضروریات کار دانست و برای نمونه خواست سعید عظیمی از تجربه خاص خود در آموزش زبان خارجی بگوید.

عظیمی خود و همسرش مدرس زبان انگلیسی هستند و هر دو دغدغه‌های زیادی برای فراگیری زبان انگلیسی توسط فرزندشان دارند. او گفت: برخی فکر می‌کنند آموزش زبان در این سن چه‌قدر سخت است. اما با توجه به

می شود.»

فضای گفت و گو

در ادامه‌ی همین مطلب خانم هدایتی در توصیف آموزشگاه خود گفت: «کودک را در فضای گفت و گو قرار می‌دهند و در واقع او با این وضعیت زندگی می‌کند. هر فعالیتی که مربی فارسی زبان انجام می‌دهد، مربی زبان انگلیسی یا اسپانیایی هم انجام می‌دهد. ما از یک سالگی خردسالان را می‌پذیریم و در

واعظی:

درواقع برنامه‌های موجود منظم نیستند و پراکنده کاری بسیار است. این پراکندگی است که باعث سرگردانی خانواده‌ها می‌شود. نبود استاندارد، پاسخ‌گوی مخاطب نیست و نارضایتی ایجاد می‌کند

کنم، ابتدا آزمونی برگزار می‌شود که تلفیقی از شیوه‌ی تدریس و نوع رفتار با کودک است. در درازمدت نیز کارگاه‌های بازآموزی و دوره‌های گوناگون آموزشی برگزار می‌کنیم.»

سردبیر مجله‌ی رشد پیش دبستان افزود: «هر چه تخصص‌ها ریزتر شود، ما به اهداف خود نزدیک‌تر می‌شویم. برای مثال دندان پزشکی را در نظر بگیرید. سال‌ها همه نزد یک پزشک می‌رفتند، اما حالا دندان پزشکی کودک، ارتودنسی کودک، و متخصص ریشه یا لثه پدید آمده است. اگر ما بخواهیم در آموزش زبان به کودکان نتیجه بگیریم، باید متخصص این رشته را تربیت کنیم. هر کس که در رشته‌ای متخصص شد، لزوماً نمی‌تواند کودک‌شناس نیز باشد. به نظر می‌رسد سرفرازهای کار با کودکان ایجاب می‌کند که راه را برای اصلاح این امر باز کنیم.

اگر به بچه‌ها غلط بیاموزیم، تصحیح آن بسیار دشوار خواهد بود. زیرا انرژی بسیار می‌برد. تخریب راحت‌تر از ساختن است. کار با کودک و آموزش زبان کاری تخصصی است و نیاز به کودک‌شناسی، روان‌شناسی کودک و تسلط به زبان دارد.

همان‌طور که ذکر شد، باید والدین را آگاه کنیم تا اصرار آن‌ها به دزدگی کودک نینجامد. از خانم عصاره می‌خواهم که بگویند نحوه‌ی تداخل آموزش زبان خارجی و فارسی چگونه است و چه موانعی در این زمینه وجود دارد؟»

عصاره گفت: «طبق آن‌چه من دیده‌ام، در بعضی جاها زبان طبیعی را با بچه‌ها به صورت رسمی و مکتوب تکلم می‌کنند. زبان ما در گفتار و نوشتار متفاوت است. این را در کلاس‌های آموزش انگلیسی هم دیده‌ام. کودک احساس می‌کند آن‌چه آموزش می‌بیند، شکل رسمی و طبیعی نیست. به نظر من مهم این است که مربی فضا و شرایط طبیعی را طوری ایجاد کند که غیرمستقیم و بی‌تکلف، آموزش را میسر سازد. اشتباهات را گوش‌زد نکنیم، بلکه خود کودک به مرور و با تمرین متوجه می‌شود که باید ساختار را اصلاح کند. صرف شنیدن باعث اصلاح

گفتید، فضای شاد لازمه‌ی هر واحد آموزشی است. البته ابزار و وسایل مورد نیاز هم باید تهیه شود. چون حداکثر کودک ۲۰ دقیقه می‌تواند تمرکز کند و بعد از آن به بازی یا تغییر فضا نیاز داریم.»

در ادامه‌ی موضوع فضای مناسب و محیط، دکتر گودرزی نیز از تأثیر روانی و فیزیکی فضای آموزشی در یادگیری زبان به کودکان سخن گفت.

دکتر گودرزی چنین اظهار داشت: «محلی که فرزند من در آن آموزش می‌دید، با محل بازی چندان تفاوتی نداشت. اما باید از ویژگی‌های مدرسان آن‌جا گفت که کارشان سخت‌تر از وظیفه‌ی مربی مهد کودک است. زیرا آن‌ها دارند یک زبان بیگانه و جدید را آموزش می‌دهند و باید ویژگی‌های خاصی نیز داشته باشند.»

دکتر مفیدی در این زمینه تصریح کرد: «این که مربی در کار با کودک باید شرایط و آمادگی خاصی داشته باشد، نکته‌ی مهمی است. اگر معلمی هنر است، مربی‌گری کودکان، هنر به علاوه‌ی شکیبایی، رعایت بسیاری مسائل و آگاهی‌های بیشتر است. همان‌طور که گفتند، مربی باید تخصص داشته باشد. به دنبال همین بحث این سؤال پیش می‌آید که به دلیل داشتن تخصص، آیا مربی‌ها از کانال خاصی باید گزینش شوند؟ آیا کسی که مثلاً دو سال زبان آلمانی خوانده است، صلاحیت آموزش بچه‌ها را دارد؟ صرف دانستن زبان، اجازه می‌دهد کسی مربی شود؟ دکتر واعظی نظر شما چیست؟»

دکتر واعظی گفت: «من این تجربه را با فرزندم داشته‌ام که با او از ابتدا انگلیسی صحبت کردم. او الان به خوبی دارد انگلیسی صحبت می‌کند. پس مربی باید علاوه بر باور کار خود، تسلط کامل روی زبان خارجی داشته باشد. از بعد روان‌شناسی و روحیات ویژه‌ی این سن، کارشناسی می‌گویند باید با کودک، برخورد کودکانه داشت. اما درباره‌ی نقش والدین در این زمینه مطلبی گفته نشده است. به نظرم این ارتباط مغفول مانده است. اما از نظر جذب مربی در کانون باید عرض

کنار سایر فعالیت‌ها، خانواده‌ها را نیز به این باور می‌رسانیم که در کارمان موفق می‌شویم. معمولاً هم بعد از مدتی، خانواده‌ها شگفتی خود را از نتیجه و فراگیری زبان خارجی توسط فرزندشان اعلام می‌دارند.»

خانم دکتر مفیدی در این‌جا به عاملی کلیدی در یادگیری گفتار اشاره کرد که همانا در معرض قرار گرفتن و مواجهه با زبان از راه شنیدن است. وی افزود: «تحقیقات نشان می‌دهند، بین کسانی که در معرض شنیدن یک زبان هستند و آن‌ها که در معرض شنیدن نیستند، تفاوت عمده‌ای در انگیزه‌ی یادگیری آن زبان وجود دارد.

در سال ۱۳۶۰ که وارد ستاد انقلاب

فرهنگی شدم، به سرپرستی کمیته‌ی برنامه‌ریزی آموزش‌های پیش‌دبستانی منصوب شدم. برنامه‌های دانشگاه در حال حاضر، حاصل تلاش این‌جانب و همکاران ماست. در آن‌جا قضیه‌ی اهمیت یا عدم اهمیت یادگیری زبان مطرح شد. بنا بر شرایط اوایل انقلاب اسلامی، بسیاری مؤسسات آموزشی به دلیل این که از هم مسائل نیستند، بسته شدند. نامه‌هایی می‌رسید مبنی بر این که بالاخره آموزش زبان به بچه‌ها چگونه باید باشد؟

از دیدگاه علمی پاسخ می‌دادیم که باید با متخصصان وارد بحث شویم. از مؤسسه‌های فعال هم نمایندگان آمدند: به این نتیجه رسیدیم که بچه‌ها تا وقتی که زبان مادری را به درستی یاد نگرفته‌اند، مجاز به آموزش زبان خارجی نیستند. این طبق شرایط آن زمان بود. واقعاً هم به شکلی معنادار ضروری دیدیم که کودک ابتدا به زبان خودش اندیشه‌ورزی کند تا بعد بتواند با دیگر زبان‌ها هم آشنا شود. در جهان هم این تفکر وجود دارد. به هر حال لازم است کودک زبان خود را یاد بگیرد. در آمریکا با این که زبان دوم اسپانیایی است، اما به زبان مادری‌شان نیز اهمیت می‌دهند و باور دارند که ریشه‌ها مهم هستند.

محتوای آموزشی

مجموعه‌ی محتوایی که برای آموزش زبان انگلیسی تمرین می‌شود، هدفمند نیست و استاندارد خاصی ندارد. دکتر مفیدی، پس از بیان این مطلب افزود: «ما وقتی محتوای آموزشی زبان فارسی را می‌بینیم، متوجه می‌شویم که هر مطلب پیش‌نیاز مطلب بعدی است و این نظم یادگیری را آسان می‌کند. برعکس، در آموزش محتوای زبان خارجی معلوم نیست موضوع بعدی چیست. آیا مطالبی که هست، باید باشد؟ می‌خواهیم نظر کارشناسان حاضر را بدانیم.»

مدیر مرکز پیش‌دبستانی ایران مهر گفت: «کار کردن در این زمینه سخت است. مگر چند نفر از افرادی که به همکاری دعوت می‌شوند، دارای تخصص پیش‌دبستانی هستند؟ نباید

کودکی را از کودک گرفت. بعضی‌ها روش‌های غیراصولی را به کار می‌برند. در مرکز ما، برای هر سن برنامه‌ی خاصی وجود دارد و در این دوره‌ها استفاده از کتاب را منع کرده‌ایم. به کارشناسان خود گفته‌ایم با بچه‌ها بازی کنند، نقاشی بکشند و شعر بخوانند. رفته رفته با توجه به توانایی کودک، تفاوت‌ها و شخصیت‌ها آشکار می‌شود. تشخیص این توانایی‌ها با مربی است. کارکنان مرکز در همه‌ی زبان‌ها با هم در تعامل هستند و در نتیجه، بچه‌های مادر پایان دوره‌ی پیش‌دبستان، زبان خارجی را به خوبی فرا می‌گیرند.»

دکتر مفیدی ضمن توضیح این که قالب زبان فارسی است، اما محتوا به زبان اسپانیایی یا انگلیسی عرضه می‌شود، از دکتر واعظی هم درباره‌ی محتوا سؤال کرد. دکتر واعظی گفت: «مطلب ما برای آموزش مشخص است. در آموزش‌ها از محتوای فارسی الهام می‌گیریم. سعی می‌کنیم نیازها را تشخیص دهیم و شناخت ایجاد کنیم.»

استاد دانشگاه علامه، با اشاره به شیوه‌های قدیمی آموزش زبان انگلیسی، گفت: «وقتی ما در کلاس هفتم قدیم زبان انگلیسی می‌خواندیم، محتوا متعلق به کشورهای دیگر بود. می‌گفتند: می‌خواهیم شما را با فرهنگ آن‌جا آشنا کنیم. بنابراین، مثلاً دانش‌آموز با یک موزه در انگلستان آشنا می‌شد. با چنین شیوه‌ای با آداب و محتوای فرهنگ آن‌ها آشنا می‌شدیم و واژگان آن را می‌آموختیم. نگاه آن‌ها به آموزش این است که می‌گویند به فرهنگ وارد شوید، زیرا آموزش زبان غیر از برقراری ارتباط، آموزش یک فرهنگ نیز هست. آموزش زبان هدف‌هایی چندگانه دارد و بچه‌ها باید انگیزه پیدا کنند.

از طرف دیگر، تحقیقات می‌گویند بهتر است آموزش زبان خارجی، قالب و محتوای یکسان با زبان فارسی نداشته باشد.»
در ادامه، دکتر مفیدی از دکتر گودرزی درباره‌ی محتوا و این که آیا تمرین‌های درسی فرزندشان اشکالی دارد یا نه، نظر خواهی کرد. گودرزی به عنوان یک مادر گفت: «این‌جا تعامل بین والدین و فرزندان ضروری است.

پایداری یادگیری به استمرار تمرین و یادآوری نیاز دارد. فکر می‌کنم مؤسسه یا مرکز آموزشی باید هدف و برنامه‌ای داشته باشد تا والدین هم در خانه بتوانند به استمرار آموزش‌ها کمک کنند. ضمناً داشتن کتاب خاص، مغایرتی با آموزش‌های بازی‌گونه، شعر و نقاشی ندارد. مثلاً کتاب‌های لانگمن کارهای زیادی برای آموزش زبان به بچه‌های غیرانگلیسی‌زبان دارد. فلش کارت‌ها، بازی‌های گروهی، اسباب‌بازی‌ها و وسایلی که در کتاب معرفی شده‌اند، بسیار مؤثرند. پس از استفاده از آن‌ها، تفاوت سطح یادگیری زبان پسران را با دیگران به وضوح مشاهده کردم.»

سردبیر مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی، ضمن تأیید صحبت ایشان، به نکته‌ی ظریفی در اهمیت تعامل خانه و مدرسه یا مؤسسه‌ی آموزشی اشاره کرد و گفت: «خانه باید ادامه دهنده باشد. وقتی که والدین آگاه شدند، می‌توانند کمک مربی‌ها شوند.»

جمع‌بندی

خانم دکتر مفیدی در پایان این نشست، ضمن تشکر از حضور کارشناسان و متخصصان آموزش زبان خارجی به کودکان، فشرده‌ای از مطالب و نظرات ارائه شده را به شرح زیر ارائه کرد: «در نگاه کلی باید بگوییم، در آموزش هر زبان خارجی، ضروری است نیاز کودک و قابلیت‌های یادگیری او را در نظر بگیریم. از اهم موارد دیگر نیز، آگاهی مربیان نسبت به کودک و کاری است که انجام می‌دهند. خوب است آموزش مدرسان و مربیان زبان خارجی در مؤسسات تخصصی صورت گیرد. هم‌چنین لازم است محتوا بازی‌گونه، طبیعی و قابل ارتباط‌گیری و ارتباط‌پذیری باشد تا بچه‌ها به راحتی آن را بپذیرند و درک کنند. در پایان به این نکته اشاره می‌کنیم که در آموزش زبان انگلیسی و خارجی در این سطح، نامهربانی‌هایی دیده می‌شود که لازم است این مشکلات مرتفع و نگاه‌ها تغییر یابند. امیدوارم که همه‌ی مربیان و دلسوزان، با آگاهی کامل بتوانند در خدمت به کودکان این آب و خاک مؤثر و مفید واقع شوند.»

